

Oktatás, művelődés és sport

A két háború közötti polgári korszakban Csömörön egy katolikus, egy evangélikus elemi iskola működött, ezen felül a község fenntartott egy gazdasági ismétlő iskolát rendeletre, valamint létezett egy állami óvoda is.

A római katolikus elemi iskola igazgatója 1906-tól Vadkerthy Zsigmond volt, aki egyben a kántor is. Tanítók: Turnovszky István helyben 1900-tól, Szabó Béláné, Turnovszky Istvánné és Turnovszky Rezső, az utóbbi helyben 1930-tól.

Az evangélikus elemi iskola igazgatója Klaudinyi Lajos volt, aki helyben 1919-től működött. Dömötör Gyulát 1925-ben választották meg tanítónak Csömörön. A harmadik tanítói állást 1927-ben szervezték meg, elfoglalta Dömötörné Bakos Zsuzsa.

Az állami óvoda óvónője Domokos Lídia volt 1924-től fogva. Úgy látszik, hogy 1920-ban még nem működött, mert a 3-6 éves gyermekek számára nyári menedékházat nyitottak, hogy szüleik nyugodtan részt vehessenek az aratási és betakarítási munkákban.

A község által kötelezően fenntartott gazdasági ismétlő iskola iskolaszéke 1916-ban alakult meg, 1921-ben az egész iskolát újjá kellett szervezni. A gazdasági iskola számára gyakorló tervül 25 katasztrális holdat kellett volna átengedni a községi földből a vármegyei közigazgatási bizottság utasítására, azonban 1925. márc. 12-én a képviselőtestület megállapította, hogy a kívánt mennyiség nem áll a rendelkezésére.

Az iskolai oktatást és a népművelést segítették a korban a Népművelési albizottságok a képviselőtestületen belül, később az Iskolán kívüli Népművelési Bizottságok. Csömörön 1925. máj. 23-án alakult helyi Népművelési albizottság.

A két háború közötti korszak községi művelődésének a hordozói a „dalkörök”, azaz énekkarok, a színjátszó csoportok és a bálók voltak, ahol természetesen néptáncot jártak. Az idegen tánc, az úri-polgári tánc, a modern tánc, ahogy most nevezik, csak az 1930-as évektől volt terjedőben a polgárság és a munkásság körében.

A Csömöri Iparosifjak Dalköre 1921-ben kivált az Iparoskör kötelékéből és megalakította a Petőfi Dalkört, mellyel már az előzőekben foglalkoztunk. A képviselőtestület 1921. márc. 24-én foglalkozott az újjáalakulással. A jegyzőkönyvben olvasható: „a dalkörnek tagja lehet mindenki rang, nyelv, vallás különbség nélkül – a vezetőség hazafias irányú törekvésével meg fogja valósítani – sőt meg van arról is győződve, hogy a dalkör kizárólag csak a magyar állameszme, a hazafiasság megalkuvást nem ismerő magyar érdeket a keresztény irányzat és szigorú vallásosság elveinek szolgálatában fog működni.”

A paraszti-népi színjátszás a népszínművek színpadravitelében virágzott a két háború között. A legkedveltebb népszínművek, amelyeket Csömörön is előadtak: A vén bakancsos és fia a huszár, Az iglói diákok, Garay János: Az obsitos, Tóth Endre: A falu rossza, Csepreghy Ferenc: A piros bugyellár, Kisfaludy Károly: A kérők, Csiky Gergely: A nagymama stb.

A piros bugyellár Páljános László rendezte 1927-ben. Főszereplő Sziretek Mária és Gulyás Imre, további szereplők Mikes Mária, Buriusz Erzsébet, Stumm Mátyás, Gulyás Mária, Reichenbach Brigitta, Grázel József, Czibulka Lajos, Venczel István, Krizsán György, Radocsányi János és Szuhai János. Nagy siker volt, többször előadták.

Ezen felbuzdulva Páljános László 1932-ben megrendezte Az iglói diákok című kedvelt népszínművet. Szereplői Krausz László, Várnai János, Hanzel József, Szuhai János, Kundra Károly, Albitz János, Morva János, Szírotek József, Barbarik József, Ritter György, Kundra Gyula, Ursprunger Ferenc, Róka Lajos, Kozma Sándor, Szírotek Mária, Schick József, Szekeres Mihály, Brenda (Haffner) Mária, Rack Mária, Stumm Mária, Józsa Mária, Radocsányi Gizella, Jakubek Mária, Rack József, Czibulka János, Szuhai István, Baczkó János.

A mozi a képviselőtestület nagyon fontosnak tartotta, különösen az ifjúság lekötése és nevelése szempontjából. A kispesti Bejczy Lajosné kapott engedélyt „mozgó fénykép üzem gyakorlására” 1926-ban, ekkor mozi szavunk még nem létezett. A képviselőtestület nehezményezte 1926. szept. 24-én, hogy Bejczyné az engedély birtokában még semmit sem tett a mozi létrehozására. Felemlgették, hogy Schick József csömöri lakos aki előbb is beadta kérvényét, támogaása helyesebb lett volna. Bejczyné hat hónapra szóló engedélyének a határideje letelt, állapította meg a képviselőtestület 1927. febr. 5-én, el is határozta 1927. ápr. 6-án, hogy Bejczyné engedélyét meg kell szerezni a község számára.

A sok huzavona közben mégiscsak elkészült a „mozgóképszínház”, mert 1931-es adat szerint tulajdonosa Bejczy Sándorné volt. Ez valószínűleg azzal a Kinbock-rendszerű géppel működött kezdetben, mely mozgó és álló képek vetítésére egyaránt alkalmas volt és amelyet a vármegyei Iskolánkívüli Népművelési Bizottság bocsátott a község rendelkezésére.

Csömör község népkönyvtárába a vallás- és közoktatásügyi minisztérium 140 kötet (120 csak füzet) könyvet adományozott, melyeknek a bekötését elhatározta a képviselőtestület 1927. nov. 19-én.

Az I. világháború után az elesett hősök emlékére szobrokat állítottak szerte a hazában. Csömörön a hősök emlékműve alapjára (bankbetét) 1923-tól kezdve gyűjtöttek pénzt. A képviselőtestület 1925. okt. 31-én gyűjtést rendezett a hősök sírjainak jókarban tartására. A pénz nagyon lassan gyűlt, a hősök emlékművének a helyét csak 1928. aug. 3-án jelölték ki az Óvoda és a Schlick-vendéllő között és elnevezték Vitézi Parknak. A hősi emlékmű kivitelezésére és a terület parkosítására dr. Tókécs Gyula tett ajánlatot. 1935. aug. 12-én. Márton Ferenc emlékmű tervét fogadta el a képviselőtestület és a „szobor-bizottság” 1936. nov. 3-án. Végül a hősi emlékmű és az országzászló avatására került sor 1939-ben, a képviselőtestület 1939. júl. 6-án nyugtázta az eseményt.

Az első sportszervezetet Csömörön Testnevelési Egyesületnek hívták az 1920-as években, ekkoriban még sportpályával nem rendelkezett. A képviselőtestület 1921. aug. 30-án tárgyalta a sportpálya létesítésének kérdését és döntést hozott, hogy a Lukács testvéreket kéri fel terület átengedésére.

A képviselőtestület 1924. aug. 14-én Testnevelési Bizottságot hozott létre a helyi sport hatékonyabb támogatására. Ennek ellenére 1926-ban a helyi labdarúgó csapat feloszlott, valószínű, hogy az Egyesületnek csak ez az egy szakosztálya volt és átadta felszerelését a helyi cserkészcsapatnak.

Klaudinyi Lajos, evangélikus kántortanító volt a „testnevelési vezéroklató” az 1920-as években, de elfoglaltságára való hivatkozással lemondott. A képviselőtestület elfogadta a lemondását 1926. jún. 10-én és a tisztségre megválasztotta Páljános Lászlót, aki nagyon népszerű volt az ifjúság körében.

Az 1930-as években elsősorban a MOVE (Magyar Országos Véderő Egylet) Csömöri Sport Egyesületében, másodsorban a Csömöri Levente Egyesületben folyt sportélet és testedzés. A MOVE elnöke dr. Tókécs Gyula, ügyvezető igazgatója Margittay Dezső volt. A Levente Egyesület elnöke Staub Elemér, ügyvezető elnöke Bucsányi Sándor, jegyzője Szondy Emil és főoktatója Páljános László.

Az első focicsapatot Gulyás Imre szervezte, ő hozta be az első foci labdát a községbe. Az első labdarúgó csapat: Albitz József, Keiner Gyula, Fóris István, Magyar János, Trinkli István (az utóbbi három kistarcsai), Bátovszki Mihály, Felvári József, Rolland Péter, Kling Lajos, Bátovszki István, Gulyás Imre.

A másodikként tekintett csapat tagjai: Erdéli Pál, Buriusz István, Radocsányi Ferenc, Pitlik Pál, Orsányi János, Málkin Péter, Pitlik György, Policer László, Radocsányi József, Radocsányi János, Krausz László.

Az 1935. év körül a csapatot alkották: Balogh Mihály, Krizsán Ferenc, Németh Ferenc, Bátovszki Pál, Basa László, Hanzel József, Teczli Rudolf.

Az 1940-es évek első felében Hideg Béla, Seres Ferenc, Balog Ferenc, Korda Károly, Nagy Lajos, Kósa István, Holbis Miklós, Lichi József, Spreitzer Ernő, Holbis Ferenc, Spreitzer Béla, Szabó Béla, Hanzel Mihály, Fabók István és Tóth Sándor rúgták a focit a csömöri csapatban. A névsor valószínűleg nem teljes.

A sportkör színe kék-sárga volt és az manapság is.

Csapatkapitányok, sportvezetők voltak Gulyás Imre, Kling Lajos, Kalmár Pál, Kertész Béla, id. Ganyecz Mihály, Spreitzer Ernő, Lichi Ferenc.

A legelső pálya 1924-ben készült el a mostani Ady Endre utcában, a Kotyi, Fabók és Gubek telkeken terült el. Az 1930-as évek elején a Kistarcsai út mellett, a Strand fölött volt a második pálya. Természetesen mindkettőt a fogatos gazdák közreműködésével építette meg az ifjúság.

Igen jellemző esetet őrzött meg a csömöri szájhagyomány. A csömöri csapat a Váci Reménység ellen játszott és a mérkőzés előtt a váci edző odajött Gulyás Imréhez megkérezni, hogy hol van a csömöri focicsapat. Gulyás körbemutatott a körülötte álló emberekre, hogy hát itt vannak. A váci vezető értetlenül állt és azt mondta: Ne vicceljen, ezek a csizmások? Ugyanis pantallót egyedül Gulyás Imre viselt, a játékosok pedig keményszárú csizmában vonultak fel mindnyájan. Végül a „csizmások” ezen a mérkőzésen nagy sikert arattak.

A községi focicsapat mellett már kezdettől fogva volt ifjúsági csapat is. A csömöri tehetséges labdarúgókat sokszor csábították máshová, főleg Budapestre. A Budapesti Vágóhíd Sport Club (SC) 1935-ben megkereste Bátorvicski Pált a Csömör legsikeresebb játékosát, aki egy évet sikeresen játszott is a Vágóhíd SC-ben, azután leállt. Fiatalon házasodott, akinek apósa azt mondta, hogy egy rokkant elég egy családban. Ő ugyanis hadirokkant volt az I. világháborúból.

A Csömöri Levente Sportegyesület 1943-ban a Mogyoródon megrendezett területi versenyeken majdnem minden díjat megszerzett és elhozott.

A környékben is jószívnalú csömöri sportéletnek az 1938-tól elkezdődő honvédségi bevonulások, majd a háborúban való fokozódó részvétel vetett véget, ugyanúgy mint az egész országban.

Magyarország és a Gödöllői dombság egyik legnagyobb szabású eseménye, ünnepe volt a cserkészlet gödöllői világtáborozása 1933. júl. 22. – aug. 15-ig. Bódis Anna, később Erdélyi Mihály özvegye úgy emlékezett vissza az lélekemelő eseményre.

„A faluban a Felvári bíró úr kihirdette, hogy aki akar, résztvehet a gödöllői ünnepélyeken. A lányok vasalt szoknyába öltözzenek, a fiúk levente ruhába. Különvonat jön értük.

Sokan jelentkeztek. Mi felvettük a 9 vasalt szoknyát. Nem is fértünk be a padokba, két ülés között állt egy-együnk. Köztük a leventék tollas kalapban, az ingükön a magyar címerrel.

A gödöllői erdő zengett a rezesbadák hagnjától. Mi az első sorban álltunk. Mellettem balról a kormányzó, jobbról meg a Barbarek Mancinényi, aki magyar lánynak volt öltözve. Gyümölcsös kosarat vitt az egyik kezében. Egy másik lány táblát tartott: SZÉP CSÖMÖRI LÁNYOK volt rápingálva. Amikor Horthy Miklós elolvasta a feliratot ránk nézett, és azt mondta: Igaz, valóban szépek a csömöri lányok!

<http://www.csomor.hu/page/show/oktatas-muvelodes-es-sport>
A felvonulás után szétszéledtünk, nézelődtünk. Minenütt sátrak, kondérok voltak, azokban főztek a csapatok az ebédet. Az egyik sátor előtti asztalfélén egy furcsa külsejű fiú szalonnát vágott fakéssel. A 19 éves bátyám, Bódis István, odament, és oda adta neki a bicskáját. Ezzel könnyebb! - mondta. Az meg csak köszönte, és nevetett.

Nagyon sok érdekes öltözetű cserkészt láttunk. Minden nemzetnek külön sátra volt. A viseletükön csodálkoztunk a legjobban. Az egyikken szoknya volt, meg oldalra csapott sapka, a másik meg tollszoknyába öltözve kavargatott valamit a bográcsban. Bátovszki Gyuri is velünk volt, ő akkor úgy 12 éves lehetett. Éjjel ½ 12 órakor értünk haza. Nagyon szép volt!”